

Rapport:

Overvåking av hekkende sjøfugl i Vest-Agders sjøfuglreservater 2011.

Bestandsstørrelse og hekkesuksess.

Oppdragsgiver: Statens Naturoppsyn Kristiansand (SNO)

Gjennomført av: Norsk Ornitologisk Forening, avd. Vest-Agder (NOF-VA)

Utarbeidet for NOF-VA av: *Morten Helberg*

Rapport dato: *10.12.2010*

Bilde på forsiden: I 2012 koloniserte storskarvene et nytt naturreservat, Agneskjær, og dermed fikk vi første hekkefunn i Lindesnes kommune. Også toppskarver hekket i år på øya, også de for første gang i kommunen.

Foto: Agneskjær 06.07.2011, Morten Helberg

Innhold

1 Sammendrag.....	3
2 Bakgrunn.....	4
3 Metoder og gjennomføring.....	4
4 Artsvis gjennomgang.....	6
4.1 Knoppsvane.....	6
4.2 Grågås.....	6
4.3 Hvitkinngås.....	7
4.4 Gravand.....	7
4.5 Ærfugl.....	7
4.6 Siland.....	8
4.7 Havhest.....	8
4.8 Storskarv (mellomskarv).....	8
4.9 Gråhegre.....	9
4.10 Tjeld.....	9
4.11 Sandlo.....	9
4.12 Tyvjo.....	9
4.13 Fiskemåke.....	9
4.14 Sildemåke.....	10
4.15 Gråmåke.....	11
4.16 Svartbak.....	13
4.17 Makrellterne.....	14
4.18 Rødnebbterne.....	15
4.19 Andre hekkende arter i sjøfuglreservatene.....	15
4.20 Andre sjøfuglarter i Vest-Agder 2009.....	15
4.20.1 Hettmåke.....	15
4.20.2 Teist.....	15
5 Ringmerking i reservatene.....	Error! Bookmark not defined.
6 Referanser.....	16

1 Sammendrag

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra den aktiviteten som NOF-VA har utført i Vest-Agders sjøfuglreservater i 2011. Hekkebestanden ble tallfestet i alle fylkets sjøfuglreservater bortsett fra på Herøya i Kristiansand, samt. Hekkesuksess (produksjon, i form av flygedyktige ungfugl) ble også undersøkt i alle reservatene bortsett fra på Raudholman og øvre og nedre Svineholman i Flekkefjord.

Rapporten omhandler primært forholdene i selve sjøfuglreservatene. Mer enn halvparten av Vest-Agders totale sjøfuglbestand hekker imidlertid utenfor reservatene. Det presiseres derfor at trendene innenfor sjøfuglreservatene kan avvike fra det totale bildet. Særlig gjelder dette for arter som hekker i lite antall i reservatene. Noen arter hekker også kun utenfor reservatene. For at rapporten skal gi et best mulig totalbilde av sjøfuglseasonen 2010 er det for flere arter tatt med et avsnitt med generelle opplysninger om bestandsforhold og hekkesuksess for den aktuelle arten i Vest-Agder. Et eget kapittel (4.20) omhandler også sjøfuglarter som i 2010 kun hekket utenfor sjøfuglreservatene.

Fiskemåken fortsetter sin kraftige nedgang i sjøfuglreservatene, hvor den nå står i fare for å forsvinne helt. Ferske data fra totaltelling utført i 2007-08¹ viser at bestanden av fiskemåke i Vest-Agder nå også går tilbake totalt sett, den økningen som har vært i urbane miljøer oppveier ikke lengre for den sterke nedgangen i skjærgården. Hettmåkene og teist er fortsatt fraværende i sjøfuglreservatene og truet i fylket som helhet. De regionalt kritisk truede hekkefuglene havhest, rødnebbterne og tyvjo ble påvist hekkende også i 2010, men fortsatt i svært lave antall.

Produksjonsmessig var imidlertid årets sesong, for flere arter, veldig svak sammenlignet med tidligere år. Spesielt må nevnes sildemåken, som produserte kun 1.235 flygedyktige ungfugl i reservatene i Vest-Agder i 2010. Også de andre måkeartene hadde lavere ungeproduksjon enn vanlig.

¹ Foreløpig upubliserte data fra NOF-VA sin totaltelling av hekkende sjøfugl i Vest-Agder 2007-08.

2 Bakgrunn

På oppdrag fra fylkesmannen i Vest-Agder har NOF-VA siden 1996 hatt oppsyn med Vest-Agders sjøfuglreservater, eksklusiv de tre i Søgne kommune. Fra og med 2004 tok Statens Naturoppsyn over dette ansvaret. For å sikre kontinuitet og bedre kvaliteten på overvåkingen ble det da, etter samråd med Statens Naturoppsyn og miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Vest-Agder, besluttet å vinkle NOF's innsats mer over på standardisert overvåking av bestandsnivåer og hekkesuksess. Fra og med 2005 inkluderte vi også reservatene i Søgne kommune i denne overvåkingen.

Vårt mål med oppdraget er å få opprettholde kontrollen over utviklingen til Vest-Agders sjøfuglbestander. Videre forsøker vi å avdekke årsakssammenhenger, samt å påpeke tiltak som kan bidra til at vi beholder livskraftige sjøfuglbestander og det biologiske mangfoldet langs kysten av Vest-Agder.

2011 var den syvende sesongen med standardisert overvåking av bestandsstørrelser og hekkesuksess i Vest-Agders sjøfuglreservater.

3 Metoder og gjennomføring.

Gjennom overvåkingen tallfester vi hekkebestanden av alle sjøfuglarter i alle fylkets sjøfuglreservater. I tillegg forsøker vi å kvantifisere antall flygedyktige ungfugl, som et mål på hekkesuksess. Det er ikke noe mål å ha et visst antall besøk i hvert reservat, vårt hovedfokus er å gjennomføre oppgavene med så få besøk som mulig.

De enkelte observatørene var i stor grad fristilt til å bruke de metodene som hver enkelt finner mest hensiktsmessig i det enkelte reservat, med det overordnede mål å forstyrre de hekkende sjøfuglene minst mulig. Dette medfører at mindre og oversiktlige reservater telles fra båt, mens vi i de fleste større og uoversiktlige reservatene må gå på land for å telle fugler eller reir. For at materialet skal kunne brukes i statistiske analyser er det angitt hvilken metode som er anvendt for hver art i hvert enkelt reservat.

Bestandstakseringen ble gjennomført i slutten av rugeperioden, fra slutten av mai til begynnelsen av juni. Registrering av hekkesuksess (ungfugl / store unger) ble avpasset etter hvilke arter som hekket i hvert enkelt reservat. Det vil fortrinnsvis si ultimo juni – primo juli for terner og fiskemåker, primo juli for gråmåke og svartbak, samt ultimo juli – primo august for sildemåke, havhest og storskarv.

Tre sjøfuglreservater ble fra og med 2008 sesongen tatt inn i det nasjonale SEAPOP-prosjektet: Slettingen, Klovholmene og Rauna. En ikke vernet lokalitet, Storøy (Mandal), er også med i dette prosjektet. På disse SEAPOP lokalitetene har det også i 2010 foregått en utvidet overvåking av artene mellomskarv, gråmåke og sildemåke. I tillegg til bestandsutvikling og hekkesuksess så overvåker vi her blant annet fenologi, kullstørrelser, voksenoverlevelse og næringsvalg.

All ringmerking ble koordinert gjennom hovedansvarlig for de aktuelle reservatene for å minimere forstyrrelse. Ringmerkingen blir benyttet som et hjelpemiddel, blant annet til å fremskaffe data om hekkesuksess, rekruttering og voksenoverlevelse. Det ble stort sett brukt fargeringer slik at de merkede fuglene enkelt kan avleses på avstand med optikk. Alle ringmerkingstall er oppgitt i denne rapporten slik at oppsyns- og forvaltningsmyndighetene

har oversikt over omfanget på denne aktiviteten i sjøfuglreservatene. Avlesninger av voksne hekkende måker med fargeringer ble også i år prioritert høyt i koloniene.

Det ble også vektlagt å notere avvik fra normalt hekkeforløp, forstyrrelser, predasjon, funn av døde fugler og andre faktorer som kan gi oss mer kunnskap om hva som skjer med våre sjøfugler.

Hovedansvarlige for overvåkingen var:

Eldar Wrånes (Kristiansand og Søgne kommuner)

Thomas Bentsen (Mandal og Lindesnes kommuner)

Knut S Olsen (Lyngdal, Farsund og Flekkefjord kommuner)

Følgende personer i registreringene:

Sverre Berhus, Svein Grundetjern, Runar Jåbekk, Morten Helberg, Anna Nilsson, Finn Jørgensen, Klaus Maløya Torland, Kåre Olsen, Marton Berntsen, Glenn Bjørnstad, Randi Bjørnstad, Markus Bjørnstad, Ole Jølle, Nils H Lorentzen, Tellef B Vestøl, Tor O Hansen, Tor A Olsen og Helge R Grastveit.

I tillegg har følgende personer bidratt med observasjoner som er brukt i denne rapporten:

Holger Reisvaag, Øyvind Nyvold-Larsen, Håkon Borgenvik, Peder J Pedersen, Terje Gustavsen og Øyvind Fjeldsgård.

Samtlige sjøfuglreservater i Vest-Agder ble besøkt i løpet av hekkesesongen. Antall besøk i / ved det enkelte reservat er angitt i *tabell 2*.

Nr	Reservat	Kommune	Antall besøk
0057	Brattholmene	Kristiansand	3
0058	Revsund	Kristiansand	4
0059	Gåseholmen og Slettholmen	Kristiansand	4
0060	Terneholmen og Grønningen	Kristiansand	10
0061	Oksø	Kristiansand	4
0062	Skjede	Kristiansand	4
0063	Store Lyngholmen	Søgne	2
0064	Herøya	Søgne	0
0065	Songvaar, Hellersøya og Kubbøya	Søgne	3
0066	Valløy	Mandal	4
0067	Søndre Eggvær	Mandal	2
0068	Kjellingen (inkl. Storskjær og Nordreskjær)	Mandal	6
0069	Skjøringen	Mandal	2
0070	Store Vengelsholmen	Mandal	4
0071	Slettingen	Mandal	20
0072	Skotholmen	Mandal	2
4737	Bjørnen	Mandal	2
0073	Klovholmene	Mandal	6
0074	Kjørtan	Mandal	3
0075	Hummerholmen	Lindesnes	4
0076	Olavskjæran	Lindesnes	2
0077	Udvåre	Lindesnes	2
0078	Agneskjæret	Lindesnes	4
0079	Småskjæran	Lindesnes	2
0080	Guleholmane	Lindesnes	2
0081	Markøy	Lyngdal	3
4736	Jakobs-, Lille- og Rundholmen	Farsund	5
4735	Skydskjær	Farsund	5
0082	Terneholmen	Farsund	5
0083	Rauna	Farsund	15
0084	Rødholmane	Flekkefjord	0
0085	Øvre og Nedre Svinholmen	Flekkefjord	1

Tabell 2: Antall besøk i Vest-Agders sjøfuglreservater i 2010 i.f.m. overvåkningsprosjektet. Flertallet av besøkene gjelder observering fra båt uten å gå på land i reservatene.

4 Artsvis gjennomgang

4.1 Knoppsvane

Knoppsvanen hekket i 2011 i to sjøfuglreservat, på Terneholmen og på Jakobsholmen i Farsund. På Jakobsholmen kom det frem fire unger, mens utfallet av hekkforsøket på Terneholmen er ukjent. Sjøfuglreservatene er av svært liten betydning for denne arten som etablerte seg som hekkefugl i Vest-Agder så sent som 1983. Bestanden har siden vært i vekst og arten er nå vidt utbredt langs hele kysten fra Flekkefjord til Randesund.

4.2 Grågås

Det ble registrert 27 hekkende par av grågås i sjøfuglreservatene i 2011. Dekningsgraden var nok ganske dårlig siden arten hekker svært tidlig og er svært sky i hekketiden

Nr	Reservat	Kommune	Hekke-		Hekke-		Kommentar
			bestand (par)	Metode	suksess (ungfugl)	Metode	
0057	Brattholmene	Kristiansand					
0058	Revsund	Kristiansand	3	par	7	min	
0060	Terneholmen og Grønningen	Kristiansand	1	telling	3	telling	
0063	Store Lyngholmen	Søgne	1	kull	ukjent		
0066	Valløy	Mandal	5	reir	0	telling	
0070	Store Vengelsholmen	Mandal	9	kull	22	telling	
0071	Slettingen	Mandal	2	kull	4	telling	Kull på vannet
0078	Agneskjæret	Lindesnes	1	kull	ukjent		
0081	Markøy	Lyngdal	1	kull	2	ansl	1p m/2-3 pull 26/5
0083	Rauna	Farsund	4	kull / reir	4	telling	Kun 2 kull fikk ungfugl
	Sum		27		42		

Tabell 1: Hekkinger av grågås i Vest-Agders sjøfuglreservater 2011.

Grågåsa er en meget sky fugl i hekketiden og avhengig av holmer og øyer med minimal ferdsel. Nesten halvparten av bestanden hekker derfor i sjøfuglreservatene og nyter godt av ferdselsrestriksjonene i disse. Alt tyder på at grågåsa klarer seg bra i Vest-Agder.

4.3 Hvitkinngås

Denne arten ble også i år funnet på Rauna. Her ble det observert tre engstelig par den 27. mai og 3 par og en enslig fugl 26.6 Sterkere indikasjoner på hekking ble ikke observert, og senere i sesongen ble det ikke sett hvitkinngås. Det ble ikke observert hvitkinngjess på andre potensielle hekkeplasser i 2011.

Hvitkinngåsa er en art som er under innvandring langs Skagerrakkysten, og det meste tyder på at det er ville fugler som sprer seg fra de naturlige hekkeområdene i Sverige og Danmark. Det er viktig at en i forvaltningssammenheng er klar over at de hvitkinngjessene som hekker langs sørlandskysten er ville fugler, som har hatt en spontan og naturlig spredning.

4.4 Gravand

Det hekket trolig gravand på Store Slettingen i år, da et engstelig par ble observert i sent i mai. Men unger eller reir ble aldri observert, i likhet med året før. På Rauna ble det observert tre ungekull 36. juni, og disse kan selvsagt ha svømt ut fra hekkeplasser på fastlandet. På den annen side, det ble observert enslige hanner i mai og juni. Sjøfuglreservatene har aldri vært spesielt viktige for gravanda, da denne arten liker seg best i grunne og lune kiler og bukter. Den eneste loklaiteten utenon Farsund komune hvor det ble observert gravanger i 2011 var Leirkilen i Søgne, der 4 unger ble registrert 15. juni.

4.5 Ærfugl

Ærfuglbestanden er vanskelig å overvåke da de rugende fuglene ikke kan sees på avstand og trykker hardt, slik at en må gå over nesten hver eneste kvadratmeter av en holme for å få med seg alle reirene. Dette er kapasitetsmessig urealistisk og også lite hensiktsmessig å gjøre i de fleste reservater. Den standardiserte metoden å tallfeste ærfuglbestanden på er derfor å telle antall voksne hanner som er til stede tidlig i hekkesesongen. Tellingene av hanner må utføres tidlig (månedsskiftet april-mai), og siden hannene stort sett ligger på sjøen vanskelig å si hvilken holme som hunnene hekker på. Vi har ikke hatt kapasitet til å gjennomføre slike registreringer årlig.

I forbindelse med de øvrige registreringene i sjøfuglreservatene, så har vi samlet inn de registreringene av ærfuglreir som er gjort i 2011. Av de lokalitetene som er listet opp under så vil vi påpeke at det på Udvåre kun ble gjort helt tilfeldige funn av reir, mens bare de to minste av de tre holmene som utgjør Kjellingen sjøfuglreservat ble undersøkt så grundig at en kan regne med at alle reir ble funnet. De øvrige tallene som er listet opp under skal gi et korrekt bilde av bestandens størrelse på den aktuelle lokaliteten.

I 2009 ble det registrert 40 reir i sjøfuglreservatene i Vest-Agder (untatt Rauna) , i 2010 542. Det virkelige antallet hekkende ærfugl i sjøfuglreservatene ligger sannsynligvis mye høyere. Det er hevet over en hver tvil at sjøfuglreservatene med sine ferdselsrestriksjoner er svært viktige både som reirplass og som oppvekstområde for unger av ærfugl.

Nr	Reservat	Kommune	Hekke-		Hekke-		Kommentar
			bestand (par)	Metode	suksess (ungfugl)	Metode	
0057	Brattholmene	Kristiansand					
0066	Valløy	Mandal	3	min	?		
0071	Slettingen	Mandal	4	kull	12	telling	kull på vannet
0073	Klovholmene	Mandal	11	reir			
0083	Rauna	Farsund	210	hann	182	telling	Ungfugl langs Listastrendene
	Sum		228		194		

Tabell 2: Hekkinger av ærfugl i Vest-Agders sjøfuglreservater 2011. Kun lokaliteter med konkrete reirfunn er tatt med. Ærfuglen hekker også i de fleste av de andre sjøfuglreservatene, men i disse ble ikke bestanden tallfestet denne sesongen.

Årets registrerte hekkebestand ligger i samme størrelsesorden som de tre foregående årene, men dekningsgraden har vært variabel så tallene må ikke tillegges mye vekt. Det er ikke gjennomført totaltelling av ærfugl i Vest-Agder siden 1989 og vi har derfor ikke grunnlag for å si hvor stor Vest-Agders bestand er nå.

4.6 Siland

Fem ”par” siland ble rapportert inn fra sjøfuglreservatene i 2009. Fire av tilfellene dreier seg om observasjon av par eller voksen hann ved reservatet. Videre ble det funnet ett reir på Rundholmen.

4.7 Havhest

Havhesten hekker kun på Markøy. Også i 2010 var det dårlig med fugl i kolonien, kun tre par. Det var fire i fjor, så nedgangen fortsetter altså.

Fig. 1: Havhestbestandens utvikling på Markøy.

4.8 Storskarv (mellomskarv)

Storskarven av underarten *P.c.sinensis* (mellomskarv) hekker kun på Rauna. Etter etableringen her i 2003 så har bestanden vokst til 254 par (reir) i 2009. I 2010 var det en liten

nedgang, til 212 par. Kanskje har den harde vinteren medført lavere overlevelse også på storskarvene.

Storskarvproduksjonen på Rauna ble også i år beregnet ut fra opptellinger på bilder. Resultatet av denne tellingen var 454 ungfugl, eller 2,14 ungfugl pr par. Dette kan sammenliknes med 1,78 i 2009 og 2,3 i 2008. I forhold til det vi ser i de danske koloniene er dette veldig høyt (Thomas Bregnballe pers med).

4.9 Gråhegre

I den faste kolonien på Brattholmen var det i år minst fem bebodde reir, innholdet i reirene ble imidlertid ikke sjekket. Den nye kolonien på Herøya, som ble funnet i 2008, ble ikke sjekket opp denne sesongen.

4.10 Tjeld

30 par tjeld ble rapportert inn fra sjøfuglreservatene i 2009. Denne arten blir ikke fanget veldig godt opp med overvåkningen i dag da det er relativt ressurskrevende å få god oversikt.

4.11 Sandlo

Et par holdt seg på Rauna og hadde atferd som tydet på unger frem til 18. juli, men vi klarte ikke å konstatere om det virkelig kom ungfugl på vingene i år. Rauna er det eneste sjøfuglreservatet hvor sandloen har hekket. Produksjonen av ungfugl har gjennomgående vært lav her. Ellers finnes Vest-Agders sandlobestand primært på Lista. Utenom Lista har sandloen de senere år kun hekket på Gismerøya (Mandal) og Kjerkevågen (Lindesnes).

4.12 Tyvjo

Som vanlig så hekket tyvjoen på Songvaar, og også i år klarte dette paret å få en ungfugl på vingene. På Skjøringen var det også et par tyvjo som hevdet revir gjennom hele sesongen, men det er ikke kjent om det ble produsert ungfugl her i år. Området observasjonene ble gjort i ligger imidlertid utenfor den delen av Skjøringen som er vernet som sjøfuglreservat.

4.13 Fiskemåke

Det ble en bitteliten bedring å spore for fiskemåkebestanden i sjøfuglreservatene. Med 76 par har vi en oppgang på 9 par fra ifjor, som var historisk bunnrekord. Bestanden har vært fallende helt siden reservatene ble opprettet i 1980, og den er nå kun 6,3 prosent av Direktoratet for Naturforvaltning (DN) sin referanseverdi. Referanseverdien uttrykker summen av antall hekkende fiskemåke på de lokalitetene som var viktigst for arten ved opprettelsen av sjøfuglreservatene. Forvaltningsmyndighetene sitt mål er å opprettholde bestanden på dette nivået.

Hekkesuksessen var også i 2010 svært dårlig. Kun 11 flygedyktige ungfugl ble registrert.

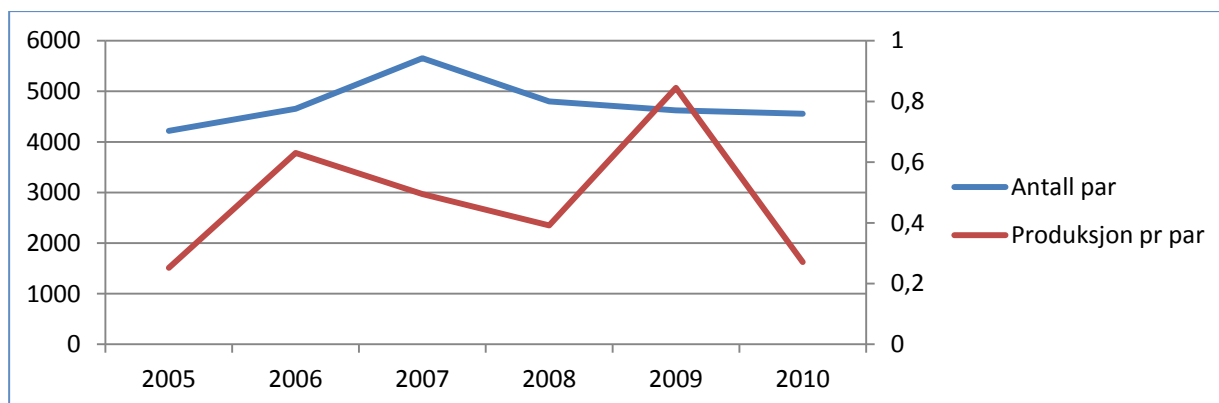
Nr	Reservat	Kommune	Hekkebestand (par)	Metode	Hekkesuksess (ungfugl)	Metode	Kommentar
0058	Revsund	Kristiansand	4		0		

0059	Gåseholmen og Slettholmen	Kristiansand	1				
0060	Terneholmen og Grønningen	Kristiansand	40		11		
0063	Store Lyngholmen	Søgne	3				Ingen unger obs
0066	Valløy	Mandal	1				
0071	Slettingen	Mandal	1		0		
0073	Klovholmene	Mandal	2		Ukjent		
0075	Hummerholmen	Lindesnes	1				
0078	Agneskjæret	Lindesnes	1		Ukjent		
4736	Jakobs-, Lille- og Rundholmen	Farsund	3	reir	0		
0082	Terneholmen	Farsund	1	reir	0		
0083	Rauna	Farsund	18	par	0		
	Sum		76	0	11	0	0

Tabell 3: Hekkinger av fiskemåke i Vest-Agders sjøfuglreservater 2010.

4.14 Sildemåke

Den lille bestandsoppgangen i 2007 ser ut til å ha vært et blaff. Bestanden ser nå ut til å ha stabilisert seg, selv om antallet hekkende par ligger på et bunnivå i forhold de siste 30 årene. 4.558 hekkende par ble registrert i 2010.

Figur 1. Antall sildemåkepar og produksjon som antall unger pr par i Vest-Agders sjøfuglkolonier i perioden 2005-2010.

Nr	Reservat	Kommune	Hekkebestand (par)	Metode	Hekkesuksess (ungfugl)	Metode
0057	Brattholmene	Kristiansand	2	reir	0	telling
0060	Terneholmen og Grønningen	Kristiansand	184	reir / individtelling	131	min
0061	Oksø	Kristiansand	130	individtelling	3	telling
0062	Skjede	Kristiansand	6	individtelling	ukjent	
0063	Store Lyngholmen	Søgne	249	reir	179	telling
0064	Herøya	Søgne	?		ukjent	
0065	Songvaar, Hellersøya og Kubbøya	Søgne	550	Anslag	100	telling

0066	Valløy	Mandal	150	par	100	anslag
0067	Søndre Eggvær	Mandal	5	par	ukjent	telling
0068	Kjellingen (inkl. Storskjær og Nordreskjær)	Mandal	27	reir	5	anslag
0070	Store Vengelsholmen	Mandal	20	reir	25	anslag
0071	Slettingen	Mandal	131	reir	30	telling
4737	Bjørnen	Mandal	30	par	15	min
0073	Klovholmene	Mandal	194	reir	30	telling
0074	Kjorten	Mandal	7	par	0	anslag
0075	Hummerholmen	Lindesnes	40	par	30	anslag
0076	Olavskjæran	Lindesnes	4	reir	Ukjent	min
0077	Udvåre	Lindesnes	35	reir	30	telling
0078	Agneskjæret	Lindesnes	72	reir	30	anslag
0080	Guleholmane	Lindesnes	2	reir	Ukjent	
0081	Markøy	Lyngdal	5	reir	0	min
4736	Jakobs-, Lille- og Rundholmen	Farsund	101	reir	2	min
0082	Terneholmen	Farsund	19	reir	18	min
0083	Rauna	Farsund	2600	reir	507	C&R
0084	Rødholmane	Flekkefjord	1	reir	Ukjent	telling
	Sum		4558		1235	

Tabell 4: Hekkinger av sildemåke i Vest-Agders sjøfuglreservater 2010.

Sildemåken ble i 2010 funnet hekkende i 25 av de totalt 32 sjøfuglreservatene. Hekkesuksess ble undersøkt hos 4.546 par og her ble det registrert 1.235 ungfugl på vingene. Dette gir en produksjon på 0,27 ungfugl / par. Dermed hadde vi en svært dårlig hekkesesong, faktisk like dårlig som i bunnåret 2005.

Sildemåken i sjøfuglreservatene på Slettingen, Klovholmene og Rauna har fra og med 2008 sesongen vært med i det nasjonale SEAPOP programmet. I tillegg er en ikke vernet lokalitet med i dette programmet: Storøy (Mandal). Dette medfører en grundig oppfølging av disse koloniene der en rekke faktorer skal måles årlig: Hekkebestand, hekketidspunkt, kullstørrelse, næringsvalg, produksjon og voksenoverlevelse.

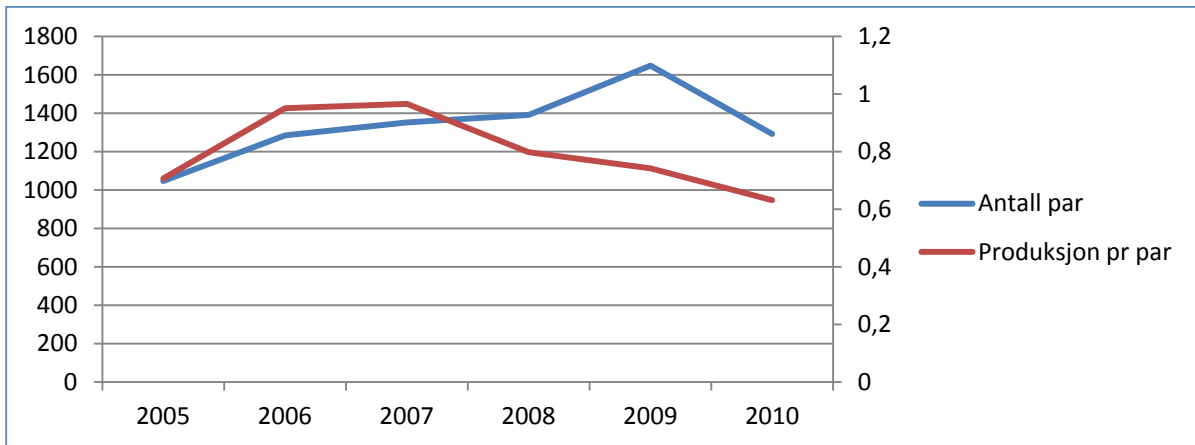
4.15 Gråmåke

Gråmåkens hekkebestand økte fire år på rad frem til 2009, etter ti års reduksjon frem mot bunnåret i 2005. I 2010 gikk 1.294 par til hekking i sjøfuglreservatene, en betydelig nedgang fra de 1.648 som hekket i 2009. Mesteparten av denne nedgangen, 260 par, fant sted på Rauna. Det er mulig at den strenge vinteren har hatt påvirkning også på gråmåkene.

Hekkesuksessen i sjøfuglreservatene var også relativt dårlig. 816 ungfugl ble registrert flygedyktige og dette tilsvarer en produksjon på 0,63 ungfugl per hekkende par. Produksjonen har ligget på mellom 0,71 og 0,97 de siste fire årene, altså en stabil god produksjon.

Nr	Reservat	Kommune	Hekke- bestand (par)	Metode	Hekke- suksess (ungfugl)	Metode
0057	Brattholmene	Kristiansand	1	reir	0	telling
0060	Terneholmen og Grønningen	Kristiansand	45	reir	30	min
0061	Oksø	Kristiansand	70	individtelling	14	min
0062	Skjede	Kristiansand	4	individtelling	ukjent	
0063	Store Lyngholmen	Søgne	15	reir	17	telling
0064	Herøya	Søgne	?		ukjent	
0065	Songvaar, Hellersøya og Kubbøya	Søgne	15	reir	10	min
0066	Valløy	Mandal	2	reir/par	2	anslag
0068	Kjellingene	Mandal	80	reir	8	min
0070	Store Vengelsholmen	Mandal	40	reir	60	anslag
0071	Slettingen	Mandal	99	reir	40	telling
4737	Bjørnen	Mandal	50	par	40	min
0073	Klovholmene	Mandal	60	reir	75	telling
0074	Kjorten	Mandal	11	par	3	anslag
0075	Hummerholmen	Lindesnes	40	par	60	anslag
0076	Olavskjæran	Lindesnes	2	reir	Ukjent	
0077	Udvåre	Lindesnes	5	par	10	
0078	Agneskjæret	Lindesnes	217	reir	150	anslag
0080	Guleholmane	Lindesnes	2	reir	2	
0081	Markøy	Lyngdal	115	reir	50	min
4736	Jakobs-, Lille- og Rundholmen	Farsund	77	reir	8	telling
0082	Terneholmen	Farsund	24	reir	14	telling
0083	Rauna	Farsund	310	reir	223	C&R
0084	Rødholmane	Flekkefjord	11	reir	Ukjent	
0085	Øvre og Nedre Svinholmen	Flekkefjord	3	par	ukjent	
	Sum		1298		816	

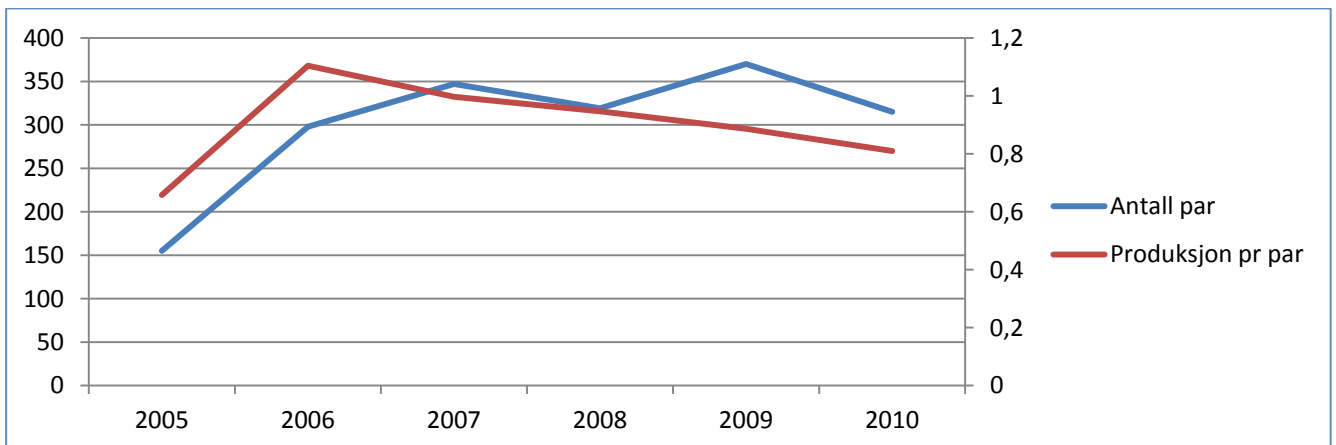
Tabell 5: Hekkinger av gråmåke i Vest-Agders sjøfuglreservater 2010.

Figur 2. Antall par og produksjon hos gråmåkene som hekker i Vest-Agders sjøfuglreservater.

4.16 Svartbak

Også svartbakbestanden gikk noe ned fra 2009 til 2010, og totalt ble 315 par registrert hekkende i 27 reservater. Svartbakene er jo som kjent predatorer på de andre måkene i koloniene, og det er således naturlig at de har dårlig ungeproduksjon når de andre artene har færre antall unger. På en annen side, det ser ut til at mange svartbakpar spiser mye krabber og annen mat de finner i fjæra så det er litt uklart om man skal legge mye vekt på hva som skjer med de andre artene. Det som kanskje er mer trolig er at de voksnes konisjon er svært viktig for hekkeforløpet, og at den strenge vinteren kanskje har hatt noe å si også for svartbakene.

Figur 3. Antall par svartbak og antall unger pr par i perioden 2005-2010 i Vest-Agders sjøfuglreservater.

Nr	Reservat	Kommune	Hekke- bestan d (par)	Metode	Hekke- suksess (ungfugl)	Metode
0057	Brattholmene	Kristiansand	1	reir	3	telling
0059	Gåseholmen og Slettholmen	Kristiansand	7	reir	12	min
0060	Terneholmen og Grønningen	Kristiansand	11	reir	15	min
0061	Oksø	Kristiansand	15	individtelling	10	min
0063	Store Lyngholmen	Søgne	4	reir	2	telling
0064	Herøya	Søgne	?		ukjent	
0065	Songvaar, Hellersøya og Kubbøya	Søgne	16	reir/par	ukjent	
0066	Valløy	Mandal	17	reir/par	15	anslag
0067	Søndre Eggvær	Mandal	2	par	ukjent	
0068	Kjellingene	Mandal	29	reir	18	min
0070	Store Vengelsholmen	Mandal	10	par	17	anslag
0071	Slettingen	Mandal	10	reir	6	telling
4737	Bjørnen	Mandal	2	reir	1	min
0073	Klovholmene	Mandal	5	reir	4	anslag
0074	Kjorten	Mandal	15	par	0	anslag
0075	Hummerholmen	Lindesnes	15	reir	25	min
0076	Olavskjæran	Lindesnes	10	reir/par	15	min
0077	Udvåre	Lindesnes	25	reir	30	anslag
0078	Agneskjæret	Lindesnes	28	reir	15	
0079	Småskjæran	Lindesnes	7	reir	1	
0080	Guleholmane	Lindesnes	25	reir	40	min
0081	Markøy	Lyngdal	6	reir	0	telling
4736	Jakobs-, Lille- og Rundholmen	Farsund	2	reir	0	telling
4735	Skydskjær	Farsund	1	reir	2	min
0082	Terneholmen	Farsund	5	par	5	
0083	Rauna	Farsund	45	reir	19	telling
0084	Rødholmane	Flekkefjord	2	reir	Ukjent	
	Sum		315		255	

Tabell 6: Hekkinger av svartbak i Vest-Agders sjøfuglreservater 2009.

4.17 Makrellterne

Makrellterna er fortsatt på et absolutt minimum i sjøfuglreservatene. I 2010 ble det kun funnet 4 reir på Rauna, og trolig kom det kun en unge på vingene.

I Mandal har det vært en positiv utvikling de siste årene med 63 par i 2008, 76 par i 2009 og hele 93 par i 2010. Produksjonen var moderat god, med omtrent 73 unger produsert, og det så ut som de tidlige parene fikk frem unger, mens de sene avbrøt omtrent halvveis i rugingen.

4.18 Rødnebbterne

Rødnebbterna i Vest-Agder er på randen av utryddelse, og som de senere år ble det kun funnet hekkende rødnebbterner på en lokalitet, Rauna. Her var det mellom to og fem individer til stede på den faste hekkeplassen 2009, men det ble ikke påvist hekkeforsøk i 2010.

4.19 Andre hekkende arter i sjøfuglreservatene

Det ble også i 2009 rapportert inn en del andre arter som ikke regnes som sjøfugl, eller er spesielt knyttet til kyst og skjærgård. Vi nevner blant annet:

Kanadagås: Et reir på Terneholmen, Farsund. Hekkesuksess ukjent.

Tårnfalk: Et par hekket i et sjøfuglreservat i midtfylket.

Ellers hekker det en del spurvefugl i reservatene (**heipiplerke, skjærpiplerke, linerle og steinskvett** er de vanligste artene av spurvefugl) uten at det ble lagt ned særlig arbeid i å registrere disse.

4.20 Andre sjøfuglarter i Vest-Agder 2009.

4.20.1 Hettmåke

Hettmåken har for lengst utgått fra sjøfuglreservatene i Vest-Agder. Siste hekkinger på de tradisjonelle lokalitetene Jakobs-, Lille- og Rundholmen var i 2001 og på Rauna i 1998. Nå hekker arten bare i Farsund, Søgne og Kristiansand kommuner. Hettmåken er forsvunnet fra alle de øvrige kommunene i fylket, og er også på randen av utryddelse i Farsund.

Reproduserende bestander finnes nå bare i våre to østligste kystkommuner hvor arten hekker på en håndfull faste lokaliteter.

I Randesund, Kristiansand så hekket hettmåken på de faste lokalitetene i Sodefjedkilen og Fidjekilen. Bestandstall er ikke kjent, men produsjonen oppgis til veldig god. Hettmåken var også til stede på de faste lokalitetene i vestre Kristiansand; Flyndra utenfor Kjosbukta (6 rugende par) og Ternevika (1 rugende par). Opplysninger om hekkesuksess foreligger ikke fra de to sistnevnte lokalitetene.

I tillegg hekket det mist 18 par ved Ålo brygge i Søgne, og ett enkelt par på Glukksjær i Skjernøysund i Mandal.

4.20.2 Teist

Det ble gjort en observasjon av en stasjonær voksenfugl ved Store Slettingen i juli. I tillegg ble det observert en unfugl inne på Rosnes på Skjernøya i midten av august, så det kan ikke utelukkes at det har vært en hekking i området.

I Farsund har den gode utviklingen fortsatt, og hekking ble i år påvist på en lokalitet. Trolig kom minst to unger på vingene, og det blir spennende å følge utviklingen fremover.

5. Ringmerking

Det ble til sammen ringmerket 688 måkeunger i reservatene dette året, noe soom er ett moderat antall i forhold til det som normalt blir ringmerket. Samtlige fikk fargeringer i tillegg til metallringen, og gjenfunnsprosenten ligger på 28 % på sildemåkene, 50 % på svartbakene og 55 % på gråmåkene. Det er med andre ord svært mange av ungene vi ringmerker som vokser opp, og vi bruker da også mye tid på å gjøre ferdsele i koloniene så skånsom som mulig. Det har for øvrig blitt fargemerket måkeunger i Vest-Agder siden 1995, og disse dataene er nå gjenstand for ett større prosjekt, som også innebærer ett eget doktorgradstudie, ved Universitetet i Oslo.

Nr	Reservat	Kommune	Gråmåke 2010	Sildemåke 2010	Svartbak 2010
0059	Gåseholmen og Slettholmen	Kristiansand			2
0062	Skjede	Kristiansand			20
0065	Songvaar, Hellersøya og Kubbøya	Søgne		25	
0066	Valløy	Mandal		71	3
0068	Kjellingen	Mandal	7	5	12
0070	Store Vengelsholmen	Mandal	4		5
0071	Slettingen	Mandal	16	19	3
4737	Bjørnen	Mandal	11		1
0073	Klovholmene	Mandal	46	3	4
0074	Kjorten	Mandal	3		
0075	Hummerholmen	Lindesnes	39	17	22
0076	Olavskjæran	Lindesnes			9
0077	Udvåre	Lindesnes		23	23
0078	Agneskjæret	Lindesnes	45	12	3
0079	Småskjæran	Lindesnes			1
0080	Guleholmane	Lindesnes	1		33
0081	Markøy	Lyngdal	8		
0083	Rauna	Farsund	41	144	7
	Sum		221	319	148

Tabell 7. Antall måkeunger ringmerket i Vest-Agders sjøfuglreservater i 2010

Bilde 1. Ikke det beste bilde i verden, men en god historie følger med. Sildemåken med kode BW JVZ9 ble merket som unge på Rauna i 2001, og Runar Jåbekk og Thomas Bentsen så den hekkende på Angeskjær 27.5. Bildet er tatt i Heemskerck Beach, Noord-Holland allerede 24.6, så denne hekkingen var nok avbrutt en god stund tidligere. Via interenettssiden ringmerking.no fikk vi beskjed om avlesingen

allerede samme dag, så vi visste at ungeproduksjonen nok ikke var allverdens på Agneskjær dette året, før vi i det hele tatt var kommet oss ut. Det kom også kun omtrent 30 unger på vingene selv om det hekket 72 par her i år.

6 Referanser

Jåbekk, Runar (1997): Oppsynsrapport. Sjøfuglloppsynet i Vest-Agder 1997. NOF avd. Vest-Agder. (Upublisert)

Jåbekk, Runar (1998): Sjøfuglloppsynet i Vest-Agder 1998. Piplerka 29. S. 12-17.

Kvinnesland, Arnt (2005): Sjøfugler i Karmøy. Hekkesesongen 2005. Rapport fra Karmøy ringmerkingsgruppe. Publisert på www.ringmerking.no/krg/rapport/2005lav.pdf

Kvinnesland, Arnt (2006): Sjøfugler i Karmøy. Hekkesesongen 2006. Rapport nr. 2 Mink- og sjøfuglprosjektet 2005-2007. Karmøy ringmerkingsgruppe. Publisert på www.ringmerking.no/krg/rapport/2006lav.pdf

Kvinnesland, Arnt (2007): Sjøfugler i Karmøy. Hekkesesongen 2007. Rapport nr. 3 Mink- og sjøfuglprosjektet 2005-2007. Karmøy ringmerkingsgruppe. Publisert på www.ringmerking.no/krg/rapport/2007lav.pdf

Lorentsen, Svein-Håkon (1995): Det nasjonale overvåkingsprogrammet for hekkende sjøfugl. Resultater fra 1995. NINA Oppdragsmelding 374: 1-67.

Olsen, Knut Sigbjørn (2001): Bestanden av hekkende sjøfugl i Vest-Agder 1993. Piplerka 31. S. 57-78.

Olsen, Knut Sigbjørn (2003): Fiskemåken, samt andre små måker og terner i Vest-Agder 2002. Piplerka 33. S. 44-59.

Olsen, Knut Sigbjørn (2006a): Overvåking av hekkende sjøfugl i Vest-Agder 2005. Piplerka 36. S. 4-32.

Olsen, Knut Sigbjørn (2007): Overvåking av hekkende sjøfugl i Vest-Agder 2006. Piplerka 37. S. 9-41

Olsen, Knut Sigbjørn (2007b): Overvåking av hekkende sjøfugl i Vest-Agders sjøfuglreservater 2007. Rapport nr. 40 – 2007. Statens Naturoppsyn.

Steel, Christian (2003): Sjøfuglernes hekkesyklus i Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder; momenter relatert til tidsperioden for ilandstigningsforbud i sjøfuglreservatene. Fugler i Aust-Agder Supplement nr. 1 2003. 37 sider.